

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

ANTONIO SAGGIO

της 1ης Οκτωβρίου 1998 *

1. Με διάταξη της 8ης Ιουλίου 1997, το Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten (Αυστρία) υπέβαλε στο Δικαστήριο πέντε προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεως κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων ¹ (στο εξής: οδηγία 89/665), και της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών ² (στο εξής: οδηγία 92/50).

συμβάσεων του Δημοσίου ή των εθνικών κανόνων που μεταφέρουν το δίκαιο αυτό στην εσωτερική έννομη τάξη.

3. Το άρθρο 2, παράγραφος 7, επιβάλλει στα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση να μεριμνούν ώστε να καθίσταται δυνατή η αποτελεσματική εκτέλεση των αποφάσεων που λαμβάνουν οι αρμόδιες για τις διαδικασίες προσφυγής αρχές.

4. Η επόμενη παράγραφος του ίδιου άρθρου έχει ιδιαίτερη σημασία εν προκειμένω. Είναι, επομένως, σκόπιμο να παρατεθεί ολόκληρη:

Το κανονιστικό πλαίσιο

2. Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/665, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 41 της οδηγίας 92/50, επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίζεται ότι οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι αναθέτουσες αρχές υπόκεινται στην άσκηση ταχειών και αποτελεσματικών προσφυγών σε περίπτωση παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου περί

«Όταν οι υπεύθυνες για τις διαδικασίες προσφυγής αρχές δεν είναι δικαστικές, οι αποφάσεις τους πρέπει πάντοτε να αιτιολογούνται γραπτώς. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει επίσης να θεσπίζονται διατάξεις που να εγγυώνται την ύπαρξη διαδικασιών με τις οποίες κάθε μέτρο της βασικής αρμόδιας αρχής που εικάζεται ότι είναι παράνομο ή κάθε εικαζόμενη παράλειψή της κατά την εκτέλεση των εξουσιών που της έχουν ανατεθεί, να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικής προσφυγής ή προσφυγής ενώπιον άλλης αρχής η οποία θεωρείται δικαιοδοτικό όργανο κατά την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης και είναι ανεξάρτητη από την αναθέτουσα αρχή και τη βασική αρχή.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

1 — ΕΕ L 395, σ. 33.

2 — ΕΕ L 209, σ. 1. Η οδηγία 92/50 τροποποιήθηκε τελευταία με την οδηγία 97/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 1997, περί τροποποίησης των οδηγιών 92/50, 93/36/ΕΟΚ και 93/37/ΕΟΚ περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών, συμβάσεων κρατικών προμηθειών και συμβάσεων δημοσίων έργων, αντιστοίχως (ΕΕ L 328, σ. 1).

Ο διορισμός και η λήξη της θητείας των μελών αυτής της ανεξάρτητης αρχής πρέπει να υπόκεινται στους ίδιους όρους οι οποίοι εφαρμόζονται στους ίδιους όρους όσον αφορά την υπεύθυνη για το διορισμό τους αρχή, τη διάρκεια της θητείας τους, και τη δυνατότητα ανάκλησής τους. Τουλάχιστον ο πρόεδρος αυτής της ανεξάρτητης αρχής πρέπει να έχει τα ίδια νομικά και επαγγελματικά προσόντα με έναν δικαστή. Η ανεξάρτητη αρχή λαμβάνει τις αποφάσεις της μετά τη διεξαγωγή διαδικασίας κατ' αντιμωλία, οι δε αποφάσεις αυτές έχουν, με τα μέσα που καθορίζει κάθε κράτος μέλος, δεσμευτικά νομικά αποτελέσματα.»

5. Σημασία εν προκειμένω έχουν επίσης ορισμένες διατάξεις της οδηγίας 92/50. Η οδηγία περιέχει τους κανόνες σχετικά με τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, οι οποίοι πρέπει να τηρούνται στο εσωτερικό της Κοινότητας για όλες τις συμβάσεις που υπερβαίνουν το ελάχιστο όριο που προβλέπεται στο άρθρο 7. Κατά το άρθρο 8, οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο υπηρεσίες που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι Α συνάπτονται σύμφωνα με τις διατάξεις των τίτλων ΙΙΙ, ΙV, V και VI, ενώ, στο πλαίσιο της σύναψης των συμβάσεων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι Β, πρέπει να τηρούνται μόνον οι διατάξεις των άρθρων 14 και 16. Οσάκις η σύμβαση έχει ως αντικείμενο υπηρεσίες που αναφέρονται και στα δύο παραρτήματα, για την επιλογή της εφαρμοστέας ρυθμίσεως λαμβάνεται υπόψη η υπηρεσία που έχει τη μεγαλύτερη αξία. Μεταξύ των υπηρεσιών που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι Α συγκαταλέγονται, στην κατηγορία 12, οι υπηρεσίες αρχιτέκτονα, οι υπηρεσίες μηχανικού και οι ολοκληρωμένες υπηρεσίες μηχανικού, οι υπηρεσίες πολεοδομικού σχεδιασμού και αρχιτεκτονικής τοπίου, οι συναφείς υπηρεσίες παροχής επιστημονικών και τεχνικών συμβουλών και οι υπηρεσίες τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων.

6. Σύμφωνα με το άρθρο 168 της Πράξεως Προσχώρησης³, οι δύο οδηγίες έπρεπε να μεταφερθούν στην αυστριακή έννομη τάξη το αργότερο κατά την προχώρηση, ήτοι την 1η Ιανουαρίου 1995. Η οδηγία 89/665 μεταφέρθηκε στο ομοσπονδιακό δίκαιο με τον Bundesgesetz über die Vergabe von Aufträgen⁴ (ομοσπονδιακό νόμο περί της συνάψεως των συμβάσεων του Δημοσίου). Όσον αφορά τη μεταφορά της στις νομοθεσίες των ομοσπόνδων κρατών, καθένα από τα εννέα αυτά κράτη εξέδωσε νόμο σχετικά με τη σύναψη των συμβάσεων του Δημοσίου. Στην περίπτωση της Καρινθίας, ο εν λόγω νόμος είναι ο Kärntner Auftragsvergabegesetz⁵ (στο εξής: Kärntner AVG), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1994 και και του οποίου το μέρος VIII ρυθμίζει τις διαδικασίες προσφυγής κατά των αποφάσεων περί αναθέσεως.

Σύμφωνα με το άρθρο 59 του νόμου αυτού, αρμόδιο για τις διαδικασίες προσφυγής είναι το Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten, ένα ανεξάρτητο διοικητικό όργανο στο οποίο έχει ανατεθεί ο έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων των διοικητικών αρχών του Land (στο εξής: UVK). Ο νόμος της 20ής Νοεμβρίου 1990 (Kärntner Verwaltungssenatgesetz⁶, στο εξής: Kärntner VerwSG) ρυθμίζει τις αρμοδιότητες, τη συγκρότηση και τη λειτουργία του UVK. Εφαρμόζονται επίσης οι διατάξεις του αυστριακού συντάγματος σχετικά με τη διάρθρωση και τη λειτουργία των Unabhängige Verwaltungssenate των ομοσπόνδων κρατών⁷.

3 — Πράξη περί των όρων προσχώρησης του Βασιλείου της Νορβηγίας, της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας και των προσορμωγών των ιδρυτικών συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (ΕΕ 1994, C 241, σ. 21).

4 — Ο ομοσπονδιακός νόμος, ο οποίος δημοσιεύθηκε αρχικά στο Bundesgesetzblatt αριθ. 639/1993, δημοσιεύθηκε εκ νέου μεταγενέστερα, κατόπιν της κωδικοποίησεως του τομέα των δημοσίων έργων με τον νόμο της 27ης Μαΐου 1997 (BGBl. αριθ. 56/1997).

5 — LGBl. αριθ. 55/1994.

6 — LGBl. αριθ. 104/1990.

7 — Βλ., κατωτέρω, παράγραφο 14.

7. Ο νόμος περί μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 92/50⁸, που θεσπίστηκε από το Kärntner Landtag (Κοινοβούλιο του ομοσπόνδου κράτους της Καρινθίας) στις 22 Απριλίου 1997, άρχισε να ισχύει την 1η Ιουλίου 1997, ήτοι μετά τη λήξη της προθεσμίας που έτασσε η Πράξη Προσχωρήσεως. Ο εν λόγω νόμος αποκλείει ρητά από το πεδίο εφαρμογής του τις ήδη περατωθείσες διαδικασίες αναθέσεως και, ως εκ τούτου, δεν έχει εφαρμογή στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης, τα οποία ανάγονται στο 1996.

Τα πραγματικά περιστατικά και η διαδικασία της κύριας δίκης

8. Αφορμή για τη διαδικασία της κύριας δίκης αποτέλεσε η σύναψη με την εταιρία CMT Medizintechnik Gesellschaft mbH, που εδρεύει στη Βιέννη, συμβάσεως παροχής υπηρεσιών αφορώσας την ανέγερση νοσοκομείου παιδών στο Klagenfurt. Η σύμβαση, που συνάφθηκε από τη Landeskrankenanstalten-Betriebgesellschaft (εταιρία διαχειρίσεως των νοσοκομείων του Land), αφορούσε διάφορες υπηρεσίες μηχανικού, που περιλάμβαναν εργασίες σχεδιασμού, παροχής συμβουλών και μελέτης για την τοποθέτηση και τη λειτουργία διαφόρων ιατρικών εγκαταστάσεων.

9. Η επιχείρηση Hospital Ingenieure Krankenhaus-technik Planungs-Gesellschaft mbH (HI), που εδρεύει στο Μόναχο (Βαυαρία), είχε μετάσχει στην οικεία διαδικασία προσκλήσεως για υποβολή προσφορών. Όταν αποκλείστηκε, άσκησε ενώπιον του UVK

προσφυγή, με την οποία προέβαλε την ακυρότητα της αναθέσεως λόγω παραβάσεως της κοινοτικής νομοθεσίας περί των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών.

Μεταξύ άλλων, η εν λόγω επιχείρηση υποστήριξε ότι τόσο οι όροι που περιείχε η πρόσκληση για υποβολή προσφορών όσο και οι κανόνες που εφαρμόστηκαν για τη διεξαγωγή της διαδικασίας συνάψεως της συμβάσεως αντέβαιναν προς τις διατάξεις της οδηγίας 92/50.

10. Το UVK θεώρησε αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς την υποβολή στο Δικαστήριο πέντε προδικαστικών ερωτημάτων, που έχουν ως εξής:

«1) Έχει το άρθρο 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, την έννοια ότι το Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten πληροί τις προϋποθέσεις για να θεωρηθεί ως αρμόδια αρχή για τις διαδικασίες προσφυγής στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών;

2) Έχουν αυτές ή άλλες διατάξεις της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, για

⁸ — LGBl. αριθ. 58/1997.

- τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, από τις οποίες αντλείται ατομικό δικαίωμα για τη διεξαγωγή διαδικασίας προσφυγής ενώπιον αρχών ή δικαστηρίων εκ των αναφερομένων στις διατάξεις του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ, την έννοια ότι είναι τόσον επαρκώς ορισμένες και συγκεκριμένες, ώστε, στην περίπτωση της μη μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της εν λόγω οδηγίας από το κράτος μέλος, να μπορεί ένας ιδιώτης να επικαλεστεί, στο πλαίσιο διαδικασίας, το δικαίωμα αυτό έναντι του κράτους μέλους;
- 3) Έχουν οι διατάξεις του άρθρου 41 της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ, σε συνδυασμό με τις διατάξεις της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ, οι οποίες θεμελιώνουν το δικαίωμα των ιδιωτών για τη διεξαγωγή διαδικασίας προσφυγής, την έννοια ότι ένα εθνικό δικαστήριο με τα χαρακτηριστικά του Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten μπορεί να μην τις λάβει υπόψη, κατά τη διεξαγωγή διαδικασίας προσφυγής δυνάμει διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας, όπως είναι τα άρθρα 59 επ. του Kärntner Auftragsvergabe-gesetz (νόμου του ομοσπόνδου κράτους της Καρινθίας περί συνάψεως συμβάσεων του Δημοσίου) και οι βάσει αυτού εκδοθείσες κανονιστικές αποφάσεις, στην περίπτωση που τούτο απαγορεύεται στο πλαίσιο της διεξαγωγής, βάσει του Kärntner Auftragsvergabe-gesetz, διαδικασίας προσφυγής, όσον αφορά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, και, κατά συνέπεια, να διεξαγάγει τη διαδικασία προσφυγής σύμφωνα με το όγδοο μέρος του Kärntner Auftragsvergabe-gesetz;
- 4) Πρέπει, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 10 της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ, να θεωρηθούν οι παροχές υπηρεσιών τις οποίες αφορά η υπόθεση ως υπηρεσίες περιλαμβανόμενες στο παράρτημα Ι Α της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ, κατηγορία 12 (υπηρεσίες αρχιτέκτονα· υπηρεσίες μηχανικού και ολοκληρωμένες υπηρεσίες μηχανικού· υπηρεσίες πολεοδομικού σχεδιασμού και αρχιτεκτονικής τοπίου· συναφείς υπηρεσίες παροχής επιστημονικών και τεχνικών συμβουλών· υπηρεσίες τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων);
- 5) Έχουν οι διατάξεις της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ την έννοια ότι πληρούν τις ορισθείσες στη σκέψη 12 της απόφασης 41/74, Van Duyn, προϋποθέσεις για την απευθείας εφαρμογή κοινοτικής οδηγίας, ώστε οι υπηρεσίες του παραρτήματος Ι Α της οδηγίας να πρέπει να ανατίθενται στο πλαίσιο της αναφερομένης σ' αυτή διαδικασίας ή μπορούν οι συναφείς με τις αναφερόμενες στο παράρτημα Ι Α παροχές υπηρεσιών διατάξεις της οδηγίας να πληρούν τις ορισθείσες στην προαναφερθείσα απόφαση προϋποθέσεις;»

Επί του παραδεκτού και επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

11. Πριν από την εξέταση των ερωτημάτων, πρέπει να ερευνηθεί αν το UVK είναι αρμόδιο να υποβάλλει στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα. Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, όπως

και στην υπόθεση Köllensperger ⁹, παρατηρείται, τόσο στη διάταξη περί παραπομπής όσο και στις παρατηρήσεις που υπέβαλαν οι διάδικοι, σοβαρή σύγχυση μεταξύ των προϋποθέσεων που τίθενται, εν γένει, σε σχέση με την έννοια του «δικαστηρίου» που περιέχει το άρθρο 177 της Συνθήκης και των ειδικών προϋποθέσεων που προβλέπονται στο προαναφερθέν άρθρο 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665. Προς διευκρίνιση του αναγνώστη θεωρώ σκόπιμο να υπενθυμίσω ότι οι τελευταίες αυτές προϋποθέσεις αφορούν τη συγκρότηση και τη λειτουργία του ανεξάρτητου οργάνου που καλείται να αποφανθεί, σε δεύτερο βαθμό, σχετικά με τη νομιμότητα των αποφάσεων περί συνάψεως συμβάσεων του Δημοσίου.

12. Τούτου δοθέντος, θεωρώ σκόπιμο να διευκρινίσω αμέσως ότι δεν συμμερίζομαι τις αμφιβολίες που διατυπώθηκαν — στην πραγματικότητα αποκλειστικά και μόνον από την καθής η αίτηση της κύριας δίκης — σχετικά με το αν το UVK είναι αρμόδιο να υποβάλλει προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο. Πράγματι, φρονώ ότι το όργανο αυτό έχει όλες τις απαιτούμενες κατά τη νομολογία ¹⁰ ιδιότητες ώστε να θεωρείται ως δικαστήριο υπό την έννοια του άρθρου 177 ¹¹.

13. Το UVK, που είναι Unabhängiger Verwaltungssenat υπό την έννοια του άρθρου 129 του αυστριακού συντάγματος ¹², ιδρύθηκε με τον προαναφερθέντα Kärnt VerwSG. Ο νόμος αυτός, σε συνδυασμό με τον συναφή προς αυτόν Kärnt AVG, παρέχει στο UVK αποκλειστική αρμοδιότητα για τον έλεγχο, κατόπιν αιτήσεως ενός από τους διαδίκους, της νομιμότητας των μέτρων που λαμβάνει η διοίκηση, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τη σύναψη συμβάσεων του Δημοσίου. Το UVK έχει την εξουσία να ακυρώνει τις αποφάσεις περί αναθέσεως και να διατάσσει προσωρινά μέτρα (άρθρο 61 του Kärnt AVG). Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι το UVK έχει ιδρυθεί με νόμο και ότι η δικαιοδοσία του είναι δεσμευτική. Επιπλέον, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ο μόνιμος χαρακτήρας του, δεδομένης της σταθερότητάς του, τούτο δε ανεξαρτήτως του ότι τα μέλη του, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέρχονται από τη διοίκηση, ασκούν τα υπηρεσιακά τους καθήκοντα για περιορισμένο αριθμό ετών. Δεν υπάρχουν αμφιβολίες ούτε όσον αφορά το γεγονός ότι το εν λόγω όργανο εφαρμόζει κανόνες δικαίου, αφού η συγκρότηση και η λειτουργία του διέπονται από τον γενικό νόμο περί των Unabhängige Verwaltungssenate (Kärnt VerwSG) και από τον νόμο περί της συνάψεως των συμβάσεων του Δημοσίου (Kärnt AVG).

Η προϋπόθεση του κατ' αντιμωλία χαρακτήρα της διαδικασίας, όπως ερμηνεύεται

9 — Υπόθεση C-103/97, στην οποία ανέπτυξα τις προτάσεις μου κατά τη συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου 1998.

10 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 30ής Ιουνίου 1966, 61/65, Vaassen Gobbels (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 377) της 11ης Ιουνίου 1987, 14/86, Pretore di Salò (Συλλογή 1987, σ. 2545) της 17ης Οκτωβρίου 1989, 109/88, Danfos (Συλλογή 1989, σ. 3199) της 27ης Απριλίου 1994, C-393/92, Almelo κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-1477), και της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, C-54/96, Dorsch Consult (Συλλογή 1997, σ. I-4961).

11 — Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μια σειρά στοιχείων, και, ειδικότερα, η ίδρυση του οργάνου με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλία χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου εφαρμογή κανόνων δικαίου καθώς και η αμεροληψία και η ανεξαρτησία του.

12 — Η εν λόγω διάταξη προβλέπει ότι στα Unabhängige Verwaltungssenate των ομοσπονδίων κρατών και στο Verwaltungsgerichtshof της Βιέννης έχει ανατεθεί η διασφάλιση της νομιμότητας της δράσεως της διοικήσεως. Στο άρθρο 129α, παράγραφος 1, που έπεται της διατάξεως αυτής, απαριθμούνται οι διάφορες αρμοδιότητες των Verwaltungssenate, τα οποία μπορούν να επιληφθούν μιας υποθέσεως μόνο μετά την εξάντληση των διοικητικών προσφυγών. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων αυτών συγκαταλέγεται η αρμοδιότητα εκδικάσεως των προσφυγών των ιδιωτών που προβάλλουν προσβολή των δικαιωμάτων τους συνεπεία της ασκήσεως της εξουσίας της διοικήσεως (παράγραφος 1) και η αρμοδιότητα εκδικάσεως όλων των άλλων υποθέσεων που υπάγονται στην αρμοδιότητά τους σύμφωνα με τους νόμους της ομοσπονδίας ή των ομοσπονδίων κρατών που διέπουν τους διαφόρους τομείς της διοικητικής δράσεως (παράγραφος 3).

από το Δικαστήριο¹³, πληρούται επίσης. Πράγματι, εν προκειμένω, μέσω της παραπομπής στην οποία προβαίνει το άρθρο 59, παράγραφος 2, του Kärnt VerwSG, καθίσταται εφάρμοστος ο γενικός νόμος περί της διαδικασίας ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων¹⁴, που επιβάλλει την τήρηση της αρχής της κατ' αντιμωλία διαδικασίας. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται, επιπλέον, έμμεσα από τον ιδρυτικό νόμο του UVK, που προβλέπει, στο άρθρο του 13, παράγραφος 5, τη διεξαγωγή, υπό τη διεύθυνση του προέδρου, προφορικής διαδικασίας, στο πλαίσιο της οποίας οι διάδικοι έχουν το δικαίωμα ακροάσεως.

14. Με τις γραπτές παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν εκφράστηκαν επίσης αμφιβολίες σχετικά με το εάν οι διατάξεις που διέπουν τη συγκρότηση και τη λειτουργία του UVK συνάδουν προς την απαίτηση της ανεξαρτησίας του δικαιοδοτικού οργάνου. Ωστόσο, αντίθετα προς τις παρατηρήσεις μου στη προαναφερθείσα υπόθεση Köllensperger¹⁵, φρονώ ότι, εν προκειμένω, οι αμφιβολίες αυτές δεν είναι βάσιμες. Πράγματι, από την εξέταση της εφάρμοστας νομοθεσίας προκύπτει ότι το UVK χαιρεί απόλυτης ανεξαρτησίας, η οποία του επιτρέπει να ασκεί τα δικαιοδοτικά του καθήκοντα χωρίς να υφίσταται πιέσεις και αδικαιολόγητες παρεμβάσεις, ιδίως εκ μέρους της εκτελεστικής εξουσίας.

Η ανεξαρτησία και η ιδιότητα του UVK ως τρίτου διασφαλίζονται, κατ' αρχάς, από τις

σχετικές συνταγματικές διατάξεις. Το άρθρο 129b, παράγραφος 2, του Bundes-Verfassungsgesetz (ομοσπονδιακού συνταγματικού νόμου, στο εξής: B-VG) ορίζει σαφώς ότι, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων που τους ανατίθενται από το ίδιο το Σύνταγμα και από τους νόμους των ομοσπόνδων κρατών, τα μέλη των Unabhängige Verwaltungssenate δεν λαμβάνουν οδηγίες. Η ίδια διάταξη διευκρινίζει ότι οι υποθέσεις πρέπει να κατανέμονται εκ των προτέρων μεταξύ των μελών ενός Verwaltungssenat για χρονικό διάστημα που ορίζεται από τον νόμο του οικείου ομοσπόνδου κράτους. Μια υπόθεση η οποία έχει ανατεθεί, βάσει της κατανομής αυτής, σε μέλος του Verwaltungssenat δεν μπορεί να του αφαιρεθεί ακολούθως, παρά μόνο με απόφαση του προέδρου και εφόσον συντρέχει σοβαρό κώλυμα. Επιπλέον, στην παράγραφο 3 προβλέπεται ότι τα μέλη του Verwaltungssenat δεν μπορούν να απαλλαγούν από τα καθήκοντά τους πριν από τη λήξη της θητείας τους παρά μόνο στις περιπτώσεις που προβλέπει ρητά ο νόμος και ότι, προς τούτο, απαιτείται συλλογική απόφαση του ίδιου του Verwaltungssenat. Σύμφωνα με την τέταρτη παράγραφο, τα μέλη του Verwaltungssenat δεν μπορούν να ασκούν καμία δραστηριότητα ικανή να δημιουργήσει αμφιβολίες σχετικά με την ανεξαρτησία με την οποία ασκούν τα καθήκοντά τους. Επιπλέον, πρέπει να προστεθεί ότι το άρθρο 5 του Kärnt VerwSG, καθόσον προβλέπει ότι τα μέλη του UVK ασκούν τα καθήκοντά τους με πλήρη ανεξαρτησία και δεν δεσμεύονται από οδηγίες, επιβεβαιώνει τις εγγυήσεις που προβλέπονται ήδη από τον συνταγματικό νόμο.

13 — Αφού διευκρίνισε ότι «η προϋπόθεση της κατ' αντιμωλία διαδικασίας δεν αποτελεί απόλυτο κριτήριο», το Δικαστήριο έκρινε, στην προαναφερθείσα απόφαση Dorsch Consult (σκέψη 31), ότι αρκεί οι μετέχοντες στη διαδικασία να τύχουν ακροάσεως ενώπιον του οργάνου που είναι αρμόδιο για τον έλεγχο της συνάψεως των δημοσίων συμβάσεων πριν από την εκ μέρους του έκδοση αποφάσεως.

14 — Βλ. το μέρος II, άρθρα 37 επ., του Verwaltungsverfahrensgesetz [γενικού νόμου περί της διαδικασίας ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων (BGBl. 51/1991)].

15 — Βλ. τις παραγράφους 22 έως 31 των προτάσεών μου.

Για όλους αυτούς τους λόγους, φρονώ ότι η ρύθμιση που διέπει το UVK ανταποκρίνεται πλήρως στις προϋποθέσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας που είναι αναγκαίες για την ορθή άσκηση των δικαστικών καθηκόντων.

15. Δεδομένου ότι οι αμφιβολίες σχετικά με το αν το UVK είναι δικαστήριο είναι αβάσιμες, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η υποβολή ερωτημάτων στο Δικαστήριο από το όργανο αυτό, το οποίο, σύμφωνα με τη νομοθεσία του ομοσπόνδου κράτους της Καρινθίας, έχει αρμοδιότητα να αποφαινεται σχετικά με τη νομιμότητα των διαδικασιών συνάψεως δημοσίων συμβάσεων, είναι παραδεκτή.

16. Το συμπέρασμα αυτό έχει καθοριστική σημασία επίσης όσον αφορά την απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα. Πράγματι, βάσει του συμπεράσματος αυτού μπορεί να θεωρηθεί ως άνευ σημασίας η ζητούμενη από το UVK εξέταση της συμφωνίας της νομοθεσίας περί της συγκροτήσεως και της λειτουργίας του προς τις επιταγές του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665. Ο λόγος είναι ο ίδιος με εκείνον που εξέθεσα στις προτάσεις μου στην υπόθεση Köllensperger¹⁶: συγκεκριμένα, δεδομένου ότι, βάσει του αυστριακού νόμου, η αρμοδιότητα εκδόσεως αποφάσεων επί προσφυγών απονέμεται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό σ' ένα όργανο που αποτελεί «δικαστήριο» υπό την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης, ενώ το άρθρο 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665 εφαρμόζεται στο σύνολό του αποκλειστικά και μόνο στην περίπτωση κατά την οποία τα κράτη μέλη επιλέγουν — κάνοντας χρήση της δυνατότητας που έχουν στη διάθεσή τους — να εγκαθιδρύσουν ένα σύστημα ελέγχου σε δύο επίπεδα, το οποίο περιλαμβάνει, σε πρώτο βαθμό, την απόφαση ενός βασικού οργάνου που δεν αποτελεί «δικαστήριο» και, σε δεύτερο βαθμό, την απόφαση ενός «δικαιοδοτικού» οργάνου, που είναι ανεξάρτητο τόσο από την αναθέτουσα αρχή όσο και από το βασικό όργανο. Μόνο στην περίπτωση κατά

την οποία το κράτος μέλος επιλέγει αυτό το «σύστημα των δύο επιπέδων» έχει εφαρμογή το δεύτερο μέρος του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665 και πρέπει, επομένως, να τηρούνται οι επιταγές σχετικά με τη συγκρότηση και τη λειτουργία του ανεξάρτητου οργάνου. Εντεύθεν συνάγεται ότι η ρύθμιση περί της διαρθρώσεως και της δραστηριότητας του UVK δεν πρέπει να αξιολογείται υπό το φως των ειδικών προϋποθέσεων του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665¹⁷.

17. Επομένως, στο πρώτο ερώτημα προτείνω να δοθεί η ακόλουθη απάντηση: το άρθρο 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι προϋποθέσεις που αναφέρει αφορούν αποκλειστικά τη συγκρότηση των ανεξάρτητων οργάνων που είναι υπεύθυνα για την εκ νέου εξέταση των αποφάσεων που λαμβάνει ένα όργανο το οποίο έχει αρμοδιότητα να αποφαινεται σε πρώτο βαθμό επί προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων περί συνάψεως των δημοσίων συμβάσεων και το οποίο δεν είναι δικαστήριο υπό την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης. Επομένως, η εν λόγω διάταξη δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη ως κριτήριο για την αξιολόγηση της συγκροτήσεως και της λειτουργίας του Unabhängiger Verwaltungssenat του ομοσπόνδου κράτους της Καρινθίας, δεδομένου ότι πρόκειται για δικαιοδοτικό όργανο που είναι αρμόδιο να αποφαινεται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό όσον αφορά τις αποφάσεις συνάψεως δημοσίων συμβάσεων.

16 — Για διεξοδικότερη ανάλυση του ζητήματος, βλ. τις προαναφερθείσες προτάσεις μου, παράγραφοι 34 έως 43.

17 — Στις προτάσεις μου στην υπόθεση Köllensperger ανέφερα, στις παραγράφους που παρατέθηκαν στην προηγούμενη υποσημείωση, ποια είναι κατά τη γνώμη μου η ratio της εν λόγω διατάξεως, η οποία, αναμφισβήτητα, δεν διακρίνεται για τη σαφήνιά της.

Επί του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

18. Το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, που μπορούν να εξεταστούν από κοινού, αφορούν το ζήτημα αν το UVK είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί προσφυγών που αφορούν τις διαδικασίες συνάψεως των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών ακόμη και ελλείψει ειδικών εθνικών διατάξεων περί μεταφοράς της οδηγίας 92/50 στο εσωτερικό δίκαιο. Όπως προαναφέρθηκε, η οδηγία αυτή τροποποίησε, με το άρθρο της 41, την οδηγία 89/665, ώστε να συμπεριλάβει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής τις διαδικασίες συνάψεως των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών.

19. Ο αυστριακός νόμος περί εφαρμογής της οδηγίας 92/50 τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1997, ήτοι δύο και πλέον έτη μετά τη λήξη της ταχθείσας προθεσμίας. Λόγω της καθυστέρησης αυτής, η επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση συνάφθηκε σύμφωνα με εθνικές διατάξεις ασυμβίβαστες προς εκείνες της οδηγίας 92/50. Η αιτούσα της κύριας δίκης επιχείρηση άσκησε προσφυγή ενώπιον του UVK, ένα όργανο το οποίο, κατά τον χρόνο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, είχε αρμοδιότητα, κατά την εσωτερική νομοθεσία, αποκλειστικά για την εκδίκαση των προσφυγών που αφορούσαν τη σύναψη των συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων.

20. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, επομένως, να μάθει εάν, παρά τη μη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, οι ιδιώτες έχουν δικαίωμα να ζητήσουν τη διεξαγωγή των

διαδικασιών που προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665 επίσης όσον αφορά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο εάν η άσκηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατή ενώπιον ενός οργάνου στο οποίο, κατά τον χρόνο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, η εθνική νομοθεσία δεν απένεμε αρμοδιότητα παρά μόνο για την εκδίκαση των προσφυγών στον τομέα των διαδικασιών συνάψεως συμβάσεων δημοσίων έργων και κρατικών προμηθειών.

21. Η υπό κρίση υπόθεση παρουσιάζει προφανείς ομοιότητες με την προαναφερθείσα υπόθεση Dorsch Consult και την υπόθεση Tögel¹⁸. Ειδικότερα, το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα που υπέβαλε στο Δικαστήριο το UVK είναι πανομοιότυπα με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα που είχε υποβάλει το Bundesvergabeamt στην υπόθεση Tögel.

22. Με τις προαναφερθείσες αποφάσεις, το Δικαστήριο κατέληξε σε συμπεράσματα τα οποία συμμερίζομαι. Δέχθηκε ότι, «ελλείψει μεταφοράς της οδηγίας [89/665] στο εσωτερικό δίκαιο κατά τη λήξη της προς τούτο ταχθείσας προθεσμίας, το άρθρο 41 της οδηγίας αυτής δεν έχει την έννοια ότι οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να εκδικάζουν τις προσφυγές που αφορούν τις διαδικασίες συνάψεως συμβάσεων δημοσίων έργων και κρατικών προμηθειών είναι επίσης

¹⁸ — Απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 1998, C-76/97 (Συλλογή 1998, σ. I-5357).

αρμόδιες για τις προσφυγές που αφορούν τις διαδικασίες συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών»¹⁹. πράγματι, στην έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους εναπόκειται, κατ' αρχήν, να προσδιορίσει το δικαστήριο που είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί διαφορών στο πλαίσιο των οποίων διακυβεύονται ατομικά δικαιώματα απορρέοντα από το κοινοτικό δίκαιο²⁰.

Βάσει των θεωρήσεων αυτών, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι το άρθρο 41 της οδηγίας 92/50, μολοντί επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν την άσκηση αποτελεσματικών προσφυγών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, δεν αναφέρει ούτε ποιες εθνικές αρχές πρέπει να είναι αρμόδιες ούτε ότι πρέπει να πρόκειται για τις αρχές εκείνες που έχουν οριστεί από τα κράτη μέλη ως αρμόδιες στον τομέα των συμβάσεων δημοσίων έργων και κρατικών προμηθειών²¹.

Ωστόσο, το Δικαστήριο προσέθεσε ότι στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να ελέγχει, τηρώντας την υποχρέωση που υπέχει να ερμηνεύει τις εθνικές διατάξεις κατά τρόπο σύμφωνο προς τις διατάξεις της οδηγίας 92/50, καθώς και την υποχρέωση να διασφαλίζει την ευρύτερη δυνατή προστασία των δικαιωμάτων των ιδιωτών, αν οι κρίσιμες

διατάξεις του εθνικού δικαίου επιτρέπουν, παρά ταύτα, να αναγνωρίζεται στους ιδιώτες δικαίωμα προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί να γίνεται ενώπιον των δικαστηρίων επίκληση των ουσιαστικών διατάξεων της οδηγίας 92/50, καθόσον έχουν άμεσο αποτέλεσμα, κατά του παραβάντος τις υποχρεώσεις του κράτους²². Το εθνικό δικαστήριο υποχρεούται να ελέγχει αν το εν λόγω δικαίωμα προσφυγής μπορεί να ασκείται ενώπιον ακριβώς των αρχών εκείνων που προβλέπονται στον τομέα της συνάψεως συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων²³. Ωστόσο, θεωρώ σκόπιμο να προσθέσω ότι, εν προκειμένω, δυσχερώς μπορεί να συναχθεί τέτοιο συμπέρασμα: πράγματι, όπως διαπιστώθηκε ανωτέρω, ο αυστριακός νόμος, που άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 1997, αποκλείει ρητά την εφαρμογή της οδηγίας 92/50 στις ήδη εκκρεμείς διαδικασίες.

Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, αν οι εθνικές διατάξεις δεν μπορούν να ερμηνευθούν κατά τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία 92/50, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ζητήσουν, σύμφωνα με τις κατάλληλες διαδικασίες του εθνικού δικαίου, την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν λόγω της μη μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο εντός της ταχθείσας προθεσμίας²⁴.

23. Η λύση στην οποία κατέληξε το Δικαστήριο στις προαναφερθείσες υποθέσεις μπορεί κάλλιστα να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση, η οποία αφορά ακριβώς το ζήτημα αν το όργανο στο οποίο η αυστριακή νομοθεσία έχει αναθέσει την εκδίκαση των

19 — Απόφαση Dorsch Consult, σκέψη 46· απόφαση Tögel, σκέψη 28.

20 — Βλ. την απόφαση Dorsch Consult, σκέψη 40, και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tesouro, παράγραφος 47. Βλ., επίσης, την απόφαση Tögel, σκέψη 22.

21 — Απόφαση Dorsch Consult, σκέψη 41· απόφαση Tögel, σκέψη 23.

22 — Συναφώς, βλ. όσα εκθέτω κατωτέρω, παράγραφοι 28 επ.

23 — Απόφαση Dorsch Consult, σκέψη 46· απόφαση Tögel, σκέψη 28.

24 — Απόφαση Dorsch Consult, σκέψη 45· απόφαση Tögel, σκέψη 27.

προσφυγών που αφορούν την σύναψη συμβάσεων στον τομέα των δημοσίων έργων και των κρατικών προμηθειών έχει επίσης αρμοδιότητα να εκδικάζει προσφυγές στον τομέα των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Επομένως, στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το UVK προτείνω να δοθεί η ακόλουθη απάντηση: ούτε το άρθρο 2, παράγραφος 8, ούτε άλλες διατάξεις της οδηγίας 89/665 μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, ελλείψει εθνικών μέτρων περί μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο εντός της ταχθείσας προς τούτο προθεσμίας, οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να εκδικάζουν τις προσφυγές που αφορούν διαδικασίες συνάψεως συμβάσεων δημοσίων έργων και κρατικών προμηθειών είναι αρμόδιες να εκδικάζουν προσφυγές αφορώσες διαδικασίες συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Ωστόσο, οι επιταγές περί ερμηνείας του εθνικού δικαίου κατά τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία 92/50 και περί αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών επιβάλλουν στο εθνικό δικαστήριο την υποχρέωση να ελέγχει αν οι κρίσιμες διατάξεις του εθνικού δικαίου επιτρέπουν να αναγνωρίζεται στους ιδιώτες δικαίωμα προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών.

Επί του τέταρτου και του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

24. Το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα αφορούν την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 89/665. Με το τέταρτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν η υπηρεσία που αποτελούσε το αντικείμενο της προσκλήσεως της Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft προς υποβολή προσφορών εμπίπτει στην κατηγορία 12 του παραρτήματος I Α της οδηγίας 92/50. Εάν γινόταν δεκτή η κατάταξη αυτή, τούτο θα είχε ενδεχομένως ως συνέπεια

την υπαγωγή της συνάψεως της συμβάσεως στις διαδικασίες που προβλέπουν οι τίτλοι III, IV, V και VI της οδηγίας 92/50.

Όπως προαναφέρθηκε, η κατηγορία 12 περιλαμβάνει τις υπηρεσίες αρχιτέκτονα και μηχανικού, συμπεριλαμβανομένων των ολοκληρωμένων υπηρεσιών μηχανικού, τις υπηρεσίες πολεοδομικού σχεδιασμού και αρχιτεκτονικής τοπίου, τις συναφείς υπηρεσίες παροχής επιστημονικών και τεχνικών συμβουλών και τις υπηρεσίες τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων. Η τελευταία αυτή κατηγορία αντιστοιχεί στην κλάση 867 της ονοματολογίας των Ηνωμένων Εθνών για την κοινή ταξινόμηση των προϊόντων (CPC).

25. Συμμερίζομαι την άποψη που εξέφρασαν όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία, ότι δηλαδή οι επίμαχες στην κύρια δίκη υπηρεσίες πρέπει να χαρακτηριστούν ως «υπηρεσίες μηχανικού» υπό την έννοια της κατηγορίας 12. Πράγματι, η πρόσκληση για υποβολή προσφορών που αποτελεί το αντικείμενο της διαδικασίας της κύριας δίκης αφορούσε εργασίες σχεδιασμού και εκτελέσεως σχετικά με την ανέγερση παιδιατρικής κλινικής στο περιφερειακό νοσοκομείο του Klagenfurt, που θα περιελάμβανε εγκαταστάσεις για την περίθαλψη σε εξωτερικά ιατρεία, αίθουσα χειρουργείου, ακτινολογικό εργαστήριο καθώς και πέντε παιδιατρικές μονάδες και μια μονάδα παιδοχειρουργικής· επιπλέον, η προκήρυξη αφορούσε υπηρεσίες καταρτίσεως σχεδίων σχετικά με τις εγκαταστάσεις υγιεινής, θερμάνσεως και εξαερισμού με σύστημα κλιματισμού, τις ηλεκτρικές εγκαταστάσεις ρεύματος υψηλής και χαμηλής τάσεως, καθώς και υπηρεσίες αφορώσες «τη στατική και δομική μελέτη» και τον σχεδιασμό ιατρικών εγκαταστάσεων. Όλες αυτές οι υπηρεσίες

μπορούν αναμφισβήτητα να θεωρηθούν ως «υπηρεσίες μηχανικού» και ως «συναφείς υπηρεσίες παροχής επιστημονικών και τεχνικών συμβουλών», υπαγόμενες στην κατηγορία 12. Κατά συνέπεια, εμπίπτουν εξ ολοκλήρου στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 92/50, οπότε οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο τις εν λόγω υπηρεσίες έπρεπε να συναφθούν σύμφωνα με τις διατάξεις των τίτλων III έως VI της οδηγίας 92/50.

26. Τέλος, με το πέμπτο ερώτημά του, το UVK ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί σχετικά με το άμεσο αποτέλεσμα των διατάξεων της οδηγίας 92/50. Μολονότι, με το ερώτημά του, το UVK αναφέρεται εν γένει στην οδηγία, στο σκεπτικό της διατάξεως περί παραπομπής αναφέρονται ρητά μόνο τα άρθρα 1 έως 7.

27. Ως γνωστόν, κατά πάγια νομολογία²⁵, για να μπορεί ένας ιδιώτης να επικαλεστεί κατά του κράτους τις διατάξεις μιας οδηγίας που δεν έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο ή που έχει μεταφερθεί εσφαλμένα, οι διατάξεις αυτές πρέπει να είναι, από απόψεως περιεχομένου, απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς σαφείς και ακριβείς.

28. Το εν λόγω πέμπτο ερώτημα αντιστοιχεί στο δεύτερο σκέλος του τρίτου ερωτήματος

που είχε υποβληθεί στο Δικαστήριο στην υπόθεση Tögel. Με την απόφασή του της 24ης Σεπτεμβρίου 1998, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι ιδιώτες μπορούν να επικαλούνται απευθείας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων τις διατάξεις της οδηγίας 92/50²⁶. Φρονώ ότι δεν υπάρχει λόγος να μη γίνει δεκτή η άποψη αυτή, η οποία στηρίζεται στην εξέταση του γράμματος της οδηγίας. Οι διατάξεις του τίτλου I, σχετικά με το καθ' ύλην και το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας (άρθρα 1 έως 7), μολονότι δεν μπορούν, από μόνες τους, να παράσχουν στους ιδιώτες δικαιώματα, παρά ταύτα, είναι αναγκαίες για τον προσδιορισμό των προσώπων που έχουν δικαιώματα και των προσώπων που βαρύνονται με υποχρεώσεις δυνάμει της οδηγίας, με αποτέλεσμα να είναι δυνατή η απευθείας επίκλησή τους ενώπιον των δικαστηρίων, σε συνδυασμό με τις ουσιαστικές διατάξεις.

Οι διατάξεις του τίτλου II (άρθρα 8 έως 10), σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόζονται στις υπηρεσίες που απαριθμούνται στα παραρτήματα I A και I B, υποχρεώνουν τις αναθέτουσες αρχές να τηρούν τις διαδικασίες που προβλέπουν οι τίτλοι III έως VI, όσον αφορά τις υπηρεσίες που απαριθμούνται στο παράρτημα I A, και τις διαδικασίες που προβλέπουν τα άρθρα 14 και 16, όσον αφορά τις υπηρεσίες που απαριθμούνται στο παράρτημα I B. Οι εν προκειμένω επίμαχες διατάξεις δεν τελούν υπό οποιαδήποτε αίρεση και είναι επαρκώς σαφείς και ακριβείς ώστε να παρέχουν στους ιδιώτες δικαιώματα τα οποία αυτοί μπορούν να επικαλούνται απευθείας ενώπιον των δικαστηρίων.

25 — Βλ., μεταξύ πολλών άλλων, τις αποφάσεις της 4ης Δεκεμβρίου 1974, 41/74, Van Duyn (Συλλογή τόμος 1974, σ. 537, σκέψη 12) της 19ης Ιανουαρίου 1982, 8/81, Becker (Συλλογή 1982, σ. 53, σκέψη 25), και της 20ής Σεπτεμβρίου 1988, 31/87, Benjites (Συλλογή 1988, σ. 4635, σκέψη 40).

26 — Προαναφερθείσα απόφαση, σκέψεις 41 έως 47. Βλ., επίσης, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Fennelly, της 2ας Απριλίου 1998, παράγραφοι 49 έως 57.

Το ίδιο ισχύει, κατ' αρχήν, για τις διατάξεις που περιέχουν οι τίτλοι που έπονται των προαναφερθέντων. Οι τίτλοι αυτοί αφορούν την «επιλογή διαδικασιών σύναψης και [τους] κανόνες των διαγωνισμών μελετών» (τίτλος III), τους «κοινούς κανόνες στον τεχνικό τομέα» (τίτλος IV), τους «κοινούς κανόνες δημοσιότητας» (τίτλος V) και τους «κοινούς κανόνες συμμετοχής» (τίτλος VI). Οι προαναφερθείσες διατάξεις ρυθμίζουν διεξοδικά τις υποχρεώσεις που υπέχουν οι αναθέτουσες αρχές κατά την προετοιμασία και τη διεξαγωγή των διαδικασιών προσκλήσεως για υποβολή προσφορών. Επομένως, οι ιδιώτες μπορούν να επικαλούνται απευθείας ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων την τήρηση των κανόνων που περιέχονται σ' αυτές²⁷.

τάξεις των προαναφερθέντων τίτλων, οι οποίες, ενόψει του γράμματός τους, δεν είναι ούτε σαφείς, ούτε ακριβείς, ούτε απαλλαγμένες αιρέσεων, δεν έχουν άμεσο αποτέλεσμα εξηγείται από το γεγονός ότι τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά στην υπόθεση εκείνη δεν απαιτούσαν διεξοδική εξέταση ολοκλήρου του κεμένου των προαναφερθέντων τίτλων. Πράγματι, το ζήτημα της υπάρξεως άμεσου αποτελέσματος ορισμένων διατάξεων των τίτλων αυτών μπορεί να εξεταστεί μόνο στο πλαίσιο αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως με την οποία το αιτούν δικαστήριο ζητεί συγκεκριμένα την εξέταση αυτή²⁹.

Ωστόσο, πρέπει να προστεθεί ότι, με την απόφαση Tögel, το Δικαστήριο, υιοθετώντας την άποψη που είχε διατυπώσει ο γενικός εισαγγελέας, δέχθηκε ότι το μέρος της οδηγίας που εξετάζεται εν προκειμένω περιέχει διατάξεις — μη προσδιοριζόμενες, ωστόσο, ειδικότερα — οι οποίες δεν είναι ούτε σαφείς ούτε ακριβείς, ούτε απαλλαγμένες αιρέσεων και των οποίων, επομένως, δεν θα μπορούσε να γίνει απευθείας επίκληση ενώπιον των δικαστηρίων²⁸. Το συμπέρασμα ότι οι δια-

Στην υπό κρίση υπόθεση, μπορεί να γίνει κατά μείζονα λόγο δεκτό ένα τέτοιο συμπέρασμα: πρώτον, από τα πραγματικά περιστατικά δεν προκύπτει ότι είναι αναγκαίο να ερμηνευθούν ειδικά όλες οι διατάξεις της οδηγίας που περιέχουν οι προαναφερθέντες τίτλοι (πρόκειται συνολικά για είκοσι επτά άρθρα). Δεύτερον, από το — αν και λακωνικό — σκεπτικό της διατάξεως περί παραπομπής προκύπτει ότι το ενδιαφέρον του αιτούντος δικαστηρίου περιορίζεται, ως φαίνεται, στα άρθρα του πρώτου μέρους της οδηγίας. Για τους λόγους αυτούς, μολονότι αμφιβάλλω για το ότι πρέπει πράγματι να δοθεί απάντηση στο πέμπτο ερώτημα, ενόψει της ασάφειας που το χαρακτηρίζει όσον αφορά τους τίτλους III έως VI της οδηγίας 92/50, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει την ίδια απάντηση με εκείνη που έδωσε με την απόφαση Tögel.

27 — Βλ. τη σκέψη 46 της αποφάσεως Tögel και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Fennelly, παράγραφος 57.

28 — Απόφαση Tögel, σκέψη 46, καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Fennelly, παράγραφος 57. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί το άρθρο 21 της οδηγίας, το οποίο παρέχει στις αναθέτουσες αρχές τη δυνατότητα να δημοσιεύουν στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* προκηρύξεις για την αναγγελία των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών που δεν υπόκεινται στην υποχρεωτική δημοσιότητα που προβλέπεται στα άρθρα 15 επ. της οδηγίας 92/50. Είναι πρόδηλο ότι μια διάταξη αυτού του είδους δεν έχει άμεσο αποτέλεσμα, αφού, εξ ορισμού, ένας ιδιώτης δεν μπορεί να την επικαλεστεί απευθείας ενώπιον των δικαστηρίων.

29 — Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Fennelly, παράγραφος 57.

29. Ενόψει των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στα προδικαστικά ερωτήματα που του υπέβαλε το Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten τις ακόλουθες απαντήσεις:

- «1) Το άρθρο 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεως κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι προϋποθέσεις που αναφέρει αφορούν αποκλειστικά τη συγκρότηση των ανεξαρτήτων οργάνων που είναι υπεύθυνα για την εκ νέου εξέταση των αποφάσεων που λαμβάνει ένα όργανο που έχει αρμοδιότητα να αποφαινεται σε πρώτο βαθμό επί προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων περί συνάψεως των δημοσίων συμβάσεων και το οποίο δεν είναι δικαστήριο υπό την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ. Επομένως, η εν λόγω διάταξη δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη ως κριτήριο για την αξιολόγηση της συγκροτήσεως και της λειτουργίας του Unabhängiger Verwaltungssenat του ομοσπόνδου κράτους της Καρινθίας, δεδομένου ότι πρόκειται για δικαιοδοτικό όργανο που είναι αρμόδιο να αποφαινεται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό όσον αφορά τις αποφάσεις συνάψεως δημοσίων συμβάσεων.
- 2) Ούτε το άρθρο 2, παράγραφος 8, ούτε άλλες διατάξεις της οδηγίας 89/665 μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, ελλείψει εθνικών μέτρων περί μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο εντός της ταχθείσας προς τούτο προθεσμίας, οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να εκδικάζουν τις προσφυγές που αφορούν διαδικασίες συνάψεως συμβάσεων δημοσίων έργων και κρατικών προμηθειών είναι αρμόδιες να εκδικάζουν προσφυγές αφορώσες διαδικασίες συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Ωστόσο, οι επιταγές περί ερμηνείας του εθνικού δικαίου κατά τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών, και περί αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών επιβάλλουν στο εθνικό δικαστήριο την υποχρέωση να ελέγχει αν οι κρίσιμες διατάξεις του εθνικού δικαίου επιτρέπουν να αναγνωρίζεται στους ιδιώτες δικαίωμα προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών.
- 3) Οι παροχές υπηρεσιών που αποτέλεσαν το αντικείμενο της προσκλήσεως για υποβολή προσφορών που δημοσίευσε η Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft με σκοπό τη μελέτη σχεδίου αφορώντος την ανέγερση του

νοσοκομείου του Klagenfurt είναι υπηρεσίες μηχανικού, οι οποίες εμπίπτουν στην κατηγορία 12 του παραρτήματος I Α της οδηγίας 92/50. Κατά συνέπεια, η σύμβαση που έχει ως αντικείμενο τις εν λόγω υπηρεσίες πρέπει να συναφθεί σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στους τίτλους III, IV, V και VI της οδηγίας αυτής.

- 4) Οι διατάξεις των τίτλων I και II της οδηγίας 92/50 είναι απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς σαφείς και ακριβείς ώστε να είναι δυνατή η απευθείας επίκλησή τους ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Όσον αφορά τις διατάξεις των τίτλων III, IV, V και VI, ένας ιδιώτης μπορεί να τις επικαλείται ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, στο μέτρο που από την ατομική εξέτασή του γράμματός τους απορρέει ότι είναι απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς σαφείς και ακριβείς.»